

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/13339/2019

Vaarallisimpien väkivaltarikollisten vapauttamisen edellytykset

Pyydettyä lausuntonaan Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry (jäljempänä Tuomariliitto) esittää seuraavaa:

Yleistä

Lausunnon kohteena oleva mietintö muodostaa kattavan ja johdonmukaisen jatkon oikeusministeriön vuonna 2019 julkaisemalle arviomuistiolle elinkautisvankeja koskevasta lainsäädännöstä ja vapauttamismenettelyn kehittämistarpeista. Tuomariliitto on antanut sanotusta arviomuistiosta vuonna 2020 lausunnon, jossa se on pitänyt kannatettavana väkivaltariskiarvion merkityksen selventämistä elinkautisvangin vapauttamisharkinnassa sekä väkivaltariskiarvion luotettavuuden selvittämistä. Tältä osin mietintö siinä esitettävine muutos- ja kehitysehdotuksineen vastaa sille jo aiemmin asetettuja tavoitteita. Mietinnössä on myös ansiokkaasti selvitetty ja selostettu asiaan liittyviä Suomea sitovia kansainvälisiä velvoitteita ja suosituksia, kansainvälisten tuomioistuinten ratkaisukäytäntöä sekä vangin vapauttamismenettelyitä muissa maissa.

Lainsäädäntöehdotukset

Tuomariliitto pitää ehdotettua rikoslain 2 c luvun 10 §:n 2 momenttia ja erityisesti siihen sisällytettävää 6 kohtaa tuomitun arvioidusta riskistä syyllistyä väkivaltarikokseen nykytilaa selventävänä ja muotoilultaan asianmukaisena. Säännöskohtaisten perustelujen mukaisesti riskiarvion mainitseminen rikoslaissa ei merkitsisi muutosta elinkautisvangin vapauttamisen harkintaperusteisiin, vaan kyse olisi voimassa olevan sääntelyn täsmentämisestä. Myös Tuomariliiton käsitys on, että käytännössä väkivaltariskiarvio toimii elinkautisvangin vapauttamishakemuksen tausta-aineistona Helsingin hovioikeuden päätöksenteossa, eikä elinkautisvankia voida vapauttaa, jos hänestä ei ole tehty sanotun kaltaista lääketieteellistä arviointia.

Tuomariliitto pitää aiheellisena säännöskohtaisiin perusteluihin sisällytettyä mainintaa siitä, että psykiatriseen väkivaltariskiarviointiin liittyy yksilötasolla epävarmuustekijöitä, eikä riskiarviolle voida antaa määräävää asemaa vapauttamisharkinnassa (ks. erityisesti mietinnön luku 2.6 Nykytilan arviointi sekä myös laajemmin Pohjola, Annakaisa, Vaarallinen rikoksentekijä? Tutkimus rikoksentekijän vaarallisuuden arvioinnista rikosoikeudellisessa seuraamusjärjestelmässä. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2017). Selvää on, että arvio vangin riskistä syyllistyä uuteen väkivaltarikokseen on yhä vain osa kokonaisharkintaa.

Tuomariliitto pitää sekä ehdotettua rikoslain 2 c luvun 11 §:n 2 momentin 3 kohtaa että sen johdosta ehdotettavaa muutosta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:n 3 momenttiin asianmukaisina. Ehdotetut kielelliset muutokset lähinnä yhtenäistävät lainsäädännössä käytettyä käsitteistöä.

Tuomariliitto toteaa, että lainsäädäntöehdotuksiin ei sisälly erillisiä siirtymäsäännöksiä. Tätä voidaan pitää sinänsä ymmärrettävänä ottaen huomioon, että rikosprosessuaalisia säännöksiä lähtökohtaisesti sovelletaan sellaisinaan siitä ajankohdasta, kun laki on tullut voimaan. Lisäksi kyse on lähinnä nykytilan selventämisestä. Edellä sanotusta huolimatta jää viime sijassa kuitenkin oikeuskäytännön arvioitavaksi, onko esimerkiksi vapauttamista koskevaan hakemukseen sovellettava elinkautiseen vankeusrangaistukseen johtaneen rikoksen tekoaikaan voimassa ollutta vai vapauttamisharkinnan aikaan voimassa olevaa lakia.

Väkivaltariskiarvioita koskevat käytännöt

Tuomariliitto pitää kannatettavana, että väkivaltariskiarvioiteja tekevät vain riittävän koulutuksen saaneet ammattihenkilöt ja arvioinnissa käytetään mahdollisimman luotettavia arviointimenetelmiä. Mietinnössä pohdittu tarve kansallisille ohjeistuksille väkivaltariskiarvioiden tekemiseen ja lausuntojen laatimiseen on tältä osin aiheellinen.

Myös Tuomariliitto pitää aiheellisena, että oikeuspsykiatrisen hoidon edellytyksiä koskevaan lainsäädäntöön valmisteltavien muutosten yhteydessä huomioidaan mietinnössä esille tuodut seikat liittyen esimerkiksi vakaviin väkivaltarikoksiin syyllistyneillä usein todettuihin vaikeisiin persoonallisuushäiriöihin ja päihdeongelmiin.

Helsingissä 5.6.2023

Lausunnon valmistelu

Lausuntoa on valmisteltu Tuomariliiton hallituksessa ja oikeuspoliittisessa valiokunnassa. Lausunnon kirjoittamiseen ovat osallistuneet hovioikeudenneuvos Jaana Hemminki ja hovioikeuden asessorit Juhani Laine ja Antto Orasmaa.

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry

Anna Pitkänen
puheenjohtaja

Minna Hällström
varapuheenjohtaja

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry toimii tuomioistuinlaitoksen

kehittämiseksi sekä sen merkityksen ja tuomarin riippumattoman aseman säilyttämiseksi yhteiskunnassa. Tuomarikunnan yhteisenä järjestönä Tuomariliitto valvoo ja edistää jäsentensä ammatillisia ja muita yhteisiä pyrkimyksiä.